

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunta on 8 päivänä kesäkuuta 1992 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 85 laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien väliaikaisesta muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut valiokunnalle lausuntonsa. Lausunto (PeVL 12) on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen, apulaisosastopäällikkö Marita Liljeström ja nuorempi hallitussihteeri Pekka Humalto sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, toimistopäällikkö Hannu Häyry kansaneläkelaitoksesta, terveysasiainpäällikkö Matti Laiho Suomen Kaupunkiliitosta, johtava taloussuunnittelija Sinikka Huhtala Suomen Kunnallisiitosta, jaostopäällikkö Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundet, asiamies Johan Åström Suomen Työnantajain Keskusliitosta, sosiaalipoliittinen asiamies Markku Koponen Liiketyönantajain Keskusliitosta, sosiaalisihiteeri Markku Toropainen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, talouspoliittinen sihteeri Martti Luukko Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteri Kai Libäck Akavasta, sosiaalisihiteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, jaostopäällikkö Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusjärjestöstä, tohtori Juhani Leikola Suomen Punaisesta Rististä ja toimitusjohtaja Reijo Kärkkäinen Suomen Apoteekkariliitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtiontalouslaidellista syistä sairausvakuutuksen päivärahan ja kuntoutusrahan määräytymissäännöksiä muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärahaa vuoden 1992 indeksissä alennetaan. Vakuutetun omavastuu aika kasvaa seitsemästä yhdeksään päivään. Päivärahan suuruuteen vaikuttava määräytymisprosentti ehdotetaan muutettavaksi 75:stä 70:ksi ja ylimmillä tasoilla 45:stä 40:ksi prosentiksi. Muutos vaikuttaa

myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan sekä erityishoitorahaan. Muutos ehdotetaan toteutettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1992 lukien.

Edelleen ehdotetaan, että 50-prosenttisesti korvattavien lääkkeiden sekä perusvoiteiden ja kliinisten ravintovalmisteiden korvausprosentti muutetaan 40:ksi. Käsikauppalääkkeet ehdotetaan poistettavaksi sairausvakuutuskorvauksen piiristä eräitä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Suomen Punaiselle Ristille annettaisiin oikeus myydä lääkkeeksi katsottavia hyttymistekijävalmisteita, ja dialyysinesteitä voitaisiin jakaa suoraan terveyskeskuksista tai sairaaloista niitä tarvitseville.

Ehdotuksella säästettäisiin sairausvakuutuksen menoja vuonna 1992 arviolta 230 miljoonalla markalla. Esitys liittyy valtion vuoden 1992 toiseen lisätalousarvioon.

Hallituksen esitys heikentää perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan toimeentulon lakisääteistä perusturvaa puuttuessaan sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan ja vähimmäistasoisen kuntoutusrahan saamisedellytyksiin. Tästä syystä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan saamisedellytysten heikentämistä koskevien säännösten poistamista.

Kun valiokunnan saaman selvityksen mukaan pääosa lääkelain muutoksella tavoitelluista säästöistä on tarkoituksenmukaisemmin saavutettavissa muuttamalla valtioneuvoston päätöstä lääketaksasta, valiokunta ehdottaa lääkelain muuttamista koskevan lakiehdotuksen hylättäväksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta *edellyttää*, ettei hallitus enää toimenpiteillään heikennä sairausvakuutuksen korvaustasoa.

Edellä esitetyistä ja hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toinen lakiehdotus hylättäisiin ja että ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki**sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 5 a §, 9 §:n 1 ja 2 momentti ja 16 §:n 1 momentti (*poist.*),
 sellaisina kuin ne ovat, 5 a § 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1286/87) sekä 9 §:n 1 ja 2 momentti ja 16 §:n 1 momentti 31 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1714/91), (*poist.*) seuraavasti:

5 a, 9 ja 16 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

19 §
 (*Poist.*)

Voimaantulosäännös
 (1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain 16 §:n 1 momenttia sovelletaan päivärahaan, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan (*poist.*). Lain 16 §:ssä tarkoitettuja markkamääriä pidetään vuoden 1992 yleistä palkkatasoa vastaavina.

3.

Laki**kuntoutusrahain (*poist.*) 14 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
 (*poist.*)
lisätään väliaikaisesti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahain 14 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

9 §
 (*Poist.*)

14 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1992 ja sitä sovelletaan 31 päivään joulukuuta 1992 saakka. (*Poist.*)

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn ovat valiokunnassa ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori, Hiltunen, Hurskainen, Kaup-

pinen, Kemppainen, Kuittinen, Nordman, Perho-Santala, Puhakka, Puisto ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet P. Leppänen ja Vehkaoja.

Vastalause

Hallituksen politiikkana näyttää varsin yksiselitteisesti olevan se, että säästöjä on aikaansaavissa sosiaalitoimessa ja opetustoimessa. Kuvaavaa tältä kannalta on, että työttömyysturva- ja sairausvakuutusetuudet ovat jatkuvasti supistamistoimien kohteena. Hyvinvointipalvelujen heikentämisen hallitus sysää kunnille kaventamalla niiden toimintaedellytyksiä uusilla maksurasituksilla muun muassa siirtämällä valtiolle kuuluvia menoja kuntien maksettavaksi. Kuvaava esimerkki tästä on jatkuvasti nouseva kuntien kansaneläkkeen lisäosaosuus.

Sosiaaliturvan leikkauksissa hallitus propagandistisen oikeudenmukaisuuden nimissä katsoo jatkuvasti mahdolliseksi alentaa työllä ansaittua sosiaaliturvaa. Nämä järjestelmät ovat lähes kokonaan palkansaajien tai palkkaan liittyvillä maksuilla työnantajien rahoittamia. Vain muutamassa tapauksessa valtion osuus vastaa edes niiden vähimmäistasoa, jonka saa jokainen riippumatta maksujen suorittamisesta. Järjestelmien ansiosidonnainen osa on luotu puskuriksi tulojen ennalta-arvaamatonta vähenemistä vastaan. Näin se auttaa huippukorkoisten asunto-

lainojen kierteessä olevia putoamasta ainakaan vakituisiksi toimeentulotuen asiakkaiksi. Se pitää myös yllä edes jonkinasteista kulutuskysyntää.

Hallituksen pyrkimyksenä näyttää olevan sairaiden, työttömien, lapsiperheiden ja pienyrittäjien aseman heikentäminen. Samaan aikaan on valtio tukenut pankkeja suurin piirtein samalla summalla kuin ulkomainen velka on kasvanut. Talouspoliittisesti supistukset suuntautuvat väärin ja lamaa syventäen.

Toinen lakiehdotus olisi hyväksyttävä hallituksen esityksen perusteluissa ilmenevistä syistä. Valtiontaloudellisesti ja muutoinkin lakiehdotus on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen.

Edellä esitetyistä syistä emme voi hyväksyä nyt esitettyjä valtiontalouden säästöjen nimellä ehdotettuja kansalaisten aseman heikennyksiä vaan ehdotamme,

että toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena ja että ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus hylättäisiin.

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 1992

Jouko Skinnari
Pekka Leppänen

Marjatta Stenius-Kaukonen
Marjatta Vehkaoja

Virpa Puisto
Ulla Anttila

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä
9 päivänä kesäkuuta 1992
Lausunto n:o 12

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 8 päivänä kesäkuuta 1992 hallituksen esityksen n:o 85 laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien väliaikaisesta muuttamisesta sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Pekka Humalto sosiaali- ja terveysministeriöstä, lainsäädäntöjohtaja Matti Niemivuo ja lainsäädäntöneuvos Heikki Karapuu oikeusministeriöstä, professori Mikael Hیدن ja professori Antero Jyränki.

Käsiteltävään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuksen päivärahan ja kuntoutusrahan määräytymissäännösten muuttamista. Myös vakuutetun omavastuuosuutta lääkekustannuksista korotetaisiin. Lisäksi ehdotetaan eräitä muutoksia lääkekorvausten määräytymisperusteisiin.

Esitys liittyy tämän vuoden toiseen valtion lisätalousarvioesitykseen. Ehdotettuja lakeja on tarkoitus soveltaa 1 päivästä syyskuuta vuoden 1992 loppuun.

Esityksen säätämisjärjestysperustelujen mukaan lakiehdotukset ovat valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja säästölakeja, jotka eivät heikennä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Asian tulkinnanvaraisuuden vuoksi hallitus on kuitenkin pitänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä suotavana.

Valiokunnan kannanotot

Tämän vuoden maaliskuun alussa tuli voimaan valtiopäiväjärjestykseen väliaikaisesti lisätty 66 a §. Sen 1 momentin mukaan lepäämään ei voida jättää ehdotusta valtion menojen säästämistä koskevaksi laiksi, jos laki on voimassa enintään varainhoitovuoden eikä laki sisällä säännöksiä muusta kuin menojen vähentämisestä tai lykkäämisestä taikka niiden toimeenpanosta. Saman pykälän 3 momentin mukaan tämä lepäämäänjättämiskielto ei koske ehdotusta laiksi, joka heikentää toimeentulon lakisääteistä perusturvaa.

Sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan tasoon ei esityksessä puututa. Päivärahan määräytymissäännöstä ehdotetaan kuitenkin teknisesti yksinkertaistettavaksi. Samalla vähimmäispäivärahaa suuremman, tulositonnaisen päivärahan suuruutta pienennetään laskeamalla päivärahan määräytymisprosenttia. Sairausvakuutuksen päivärahan sekä kuntoutusrahan saamisedellytyksiä puolestaan tiukennetaan pidentämällä omavastuu-aikaa kahdella päivällä eli yhdeksään päivään. Lisäksi muutetaan lääkekustannusten korvaussäännöksiä muun muassa siten, että niin sanotut käsi-kauppalääkkeet poistetaan sairausvakuutuskorvauksen piiristä.

Sairausvakuutuksen päivärahojen määräytymissäännösten muuttaminen ja vakuutetun omavastuuosuuksien korottaminen lääkekustannuksissa toisi sairausvakuutukselle säästöä vuonna 1992 noin 230 miljoonaa markkaa. Ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus ovat siten valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja säästölakeja. Toisesta lakiehdotuksesta puolestaan aiheutuu sairausvakuutuksen menojen pieneminen yhteensä 29 miljoonalla

markalla, joten sekin on mainitunlainen säästö-laki.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 3 momentissa mainitun toimeentulon lakisääteisen perusturvan käsitteen sisältö on lähtökohtaisesti ymmärrettävä asianomaisessa hallituksen esityksessä n:o 321/1990 vp olleen luettelon ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 16/1990 vp siihen tehtyjen lisäysten perusteella. Toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan kuuluvat sairausvakuutuslaissa säädetyistä etuuksista sairauspäivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäispäiväraha sekä kuntoutusrahallaissa tarkoitettu kuntoutusraha sen vähimmäistasossa. Sen sijaan esimerkiksi lääkekustannusten korvaukset tarkoitettiin jättää perusturvakäsitteen ulkopuolelle. Näin ollen valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 3 momentin kannalta on arvioitava hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 19 §:ää ja kolmannen lakiehdotuksen 9 §:ää.

Valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n säätämishistoria osoittaa, että sen 3 momentissa on tarkoitettu antaa institutionaalista suojaa lepäämäänjättämismahdollisuuden muodossa eräille etuuksille. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä siihen, että se on tätä, valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n pohjalta arvioitavaa lakiehdotusta käsitellessään pitäytynyt 66 a §:n mai-

nitunlaiseen tarkoitukseen eikä ole kiinnittänyt huomiota niihin näkökohtiin, joita on tarkasteltu hallituksen esityksestä n:o 234/1991 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta annetussa mietinnössä n:o 7/1992 vp.

Koska ensimmäisen ja kolmannen lakiehdotuksen edellä mainitut pykälät tiukentavat nykyisestä sairauspäivärahan sekä vähimmäistasossaan kuntoutusrahan saamisedellytyksiä, merkitsevät kyseiset lait toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämistä sillä tavoin kuin valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 3 momentissa tarkoitetaan. Tämän takia lakiehdotukset voidaan valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n 3 momentin mukaisesti jättää lepäämään.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja että ne valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n säännökset huomioon ottaen voidaan jättää lepäämään sekä

että toinen lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä mutta sitä ei valtiopäiväjärjestyksen 66 a §:n säännökset huomioon ottaen voida jättää lepäämään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz sekä jäsenet Jääteenmäki, Kaarilahti, Koski-

nen, Laine, J. Leppänen, Moilanen, Nikula, Varpasuo, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö.

